

PRAVO POMORSKOG (TRANSPORTNOG) OSIGURANJA

**POJAM TRANSPORTNOG
OSIGURANJA, IZVORI PRAVA,
OSNOVNA OBILJEŽJA**

POJAM TRANSPORTNOG OSIGURANJA

- Grana osiguranja u okviru koje se osiguravaju imovinski interesi izloženi transportnim rizicima:
 1. Osiguranje transportnih sredstava;
 2. Osiguranje robe u prijevozu morem, unutarnjim vodama, kopnom i zrakom
 3. Osiguranje odgovornosti broдача, prijevoznika, brodopopravljača...
- Uzajamno osiguranje ili premijsko osiguranje

TRANSPORTNA I POMORSKA OSIGURANJA

Osiguranje robe u prijevozu - **KARGO**

Osiguranje plovila i zrakoplova - **KASKO**

Osiguranje **ODGOVORNOSTI** u transportu i pomorstvu

Međunarodni

Domaći

Pomorski

Riječni

Zrakoplovni

Kopneni

cestovni

željeznički

cjevovodni

Poštanski

Pomorski kasko brodova

Riječni kasko brodova

Kasko osiguranje brodica i jahti

Zrakoplovni kasko

Kopnenih vozara za štete na robi

Brodara (P&I)

Zračnih prijevoznika

Brodopopravljača i brodograditelja

Marina, špeditera, pomorskih agencija

Zrakoplovne luke

Imatelja brodice ili jahte

POVIJESNI RAZVOJ POMORSKOG OSIGURANJA

- Pomorsko osiguranje je najstarija vrsta osiguranja.
- Pomorski zajam i simulirana kupoprodaja preteča su pomorskom osiguranju.
- Prva osiguranja uz plaćanje premije – 14. st.
- 1347. god. – najstarija poznata pomorska polica nađena u Genovi (za brod Santa Clara)
- 1395. god.u Dubrovniku pronađen prvi pisani spomenik o pomorskom osiguranju – ugovor o pomorskom osiguranju (ima sve elemente tog ugovora)
- 1568. god. – Ordo super assecuratoribus (dubrovački Zakon o pomorskom osiguranju).
- 1681. god. – Ordonance de la Marine Marchande (najpotpunija europska kodifikacija pomorskog osiguranja i običajne prakse.
- 18. st. – osnivanje prvih osiguravajućih društava (Lloyd)
- 1807. god. – francuski Code de commerce
- 1906. god. – engleski Marine Insurance Act
- 1942. god. – Codice della navigazione
- 1977. god. – Zakon o pomorskoj i unutrašnjoj plovidbi (po prvi puta uređuje pravne odnose iz pomorskog osiguranja)

ZAKONSKI PROPISI KAO IZVOR PRAVA IMOVINSKOG TRANSPORTNOG OSIGURANJA

- Pomorski zakonik (Dio VII, Glava 4.)
 - a) Pomorsko osiguranje
 - b) Druga osiguranja na koja se primjenjuju pravila o pomorskom osiguranju (unutarnja plovidba)
 - c) Osiguranje stvari u kopnenom prijevozu
 - d) Osiguranje u zračnom prometu– supsidijarno (ZOSOZP)

POJAM UGOVORA O POMORSKOM OSIGURANJU

- Ugovaratelj osiguranja se obvezuje da će osiguratelju platiti premiju osiguranja ili doprinos, a osiguratelj se obvezuje ugovaratelju osiguranja da će osiguraniku, ako nastane događaj koji znači osigurani slučaj, u skladu s odredbama ugovora, isplatiti naknadu za štetu (osigurninu) ili na drugi odgovarajući način odštetiti osiguranika.

ŠTO MOŽE BITI PREDMET POMORSKOG OSIGURANJA?

- Brod, jahta, brodica i svaki drugi pomorski objekt
- Roba
- Vozarina
- Izvanugovorna odgovornost
- Ugovorna odgovornost
- ...

SKLAPANJE UGOVORA O POMORSKOM OSIGURANJU, POLICA

- **Neformalan i konsenzualan ugovor**
- **U praksi se izdaje polica osiguranja (osiguratelj je mora izdati ako to ugovaratelj osiguranja zahtijeva) – DOKAZNO SREDSTVO**
- **Vrste polica:**
 - a) **Polica na vrijeme;**
 - b) **Polica na putovanje;**
 - c) **Valutirana polica (naznačena ugovorna vrijednost)**
 - d) **Opća (generalna) polica – za domaći prijevoz robe**
 - a) **Polica otvorenog pokrića (open cover)**
 - b) **Otpisna (flotantna) polica**
 - e) **Flotna polica (za osiguranje svih brodova osiguranika)**

OSIGURANE ŠTETE

- **Potpuni gubitak (stvarni ili izvedeni)**
- **Djelomičan gubitak ili oštećenje**
- **Troškovi spašavanja i nagrada za spašavanje**
- **Zajedničke havarije**
- **Troškovi utvrđivanja i likvidacije štete**

**Te su štete pokrivenne rizikom prema samom
PZ**

ŠTETE ISKLJUČENE IZ OSIGURANJA

- Izravno ili neizravno zbog namjere osiguranika (kao i zbog krajnje nepažnje, ako ugovorom nije isključeno)
- Namjere ili krajnje nepažnje osoba za čije postupke odgovara osiguranik (isključujući članove posade)
- Štete koje su nastale zbog mane ili nesposobnosti broda za plovidbu ako je osiguranik to znao ili mogao znati da je uložio dužnu pažnju

FRANŠIZE

- Iznos ili postotak predviđen ugovorom do kojeg iznosa šteta nije nadoknativa iz osiguranja premda je inače pokrivena osiguranjem.
- Vrste:
 - a) Kvalitativne (isključene neke vrste šteta)
 - b) Kvantitativne (odbitak od visine štete)
 - b1 Odbitne franšize
 - b2 Integralne franšize

KLUPSKA OSIGURANJA (P&I)

- Uzajamna udruženja poduzetnika pomorskog prijevoza radi pokrića onih šteta i troškova u vezi s brodom koji premijski osiguratelj obično ne pokrivaju.
- Osobito važni kod odgovornosti broдача, i to ugovorne (za teret, putnike, prtljagu, članove posade) i izvanugovorne (sudar, onečišćenje)
- Nema premija, već vrijedi sustav doprinosa (*call*)
- *Važna uloga za sigurnost plovidbe i zaštitu ljudi i imovine (uključujući morski okoliš)*
- *Blue Card i Certificate of Entry*

IZVORI AUTONOMNOG PRAVA POMORSKOG OSIGURANJA

- Ugovorne klauzule pomorskog osiguranja (*Institute Clauses*), primjenjuju se u svjetskoj praksi osiguranja a i kod nas
- Institutske klauzule za osiguranje brodova (Hull)
- Institutske klauzule za osiguranje robe u prijevozu (Cargo)
- Pravila o osiguranju P&I klubova
- Uvjeti osiguranja premijskih osiguratelja

IZRAVNA TUŽBA PREMA OSIGURATELJU (*ACTIO DIRECTA*)

- Prema čl. 743., st. 2. PZ- dopuštena samo za:
 - a) Obvezna pomorska osiguranja odgovornosti, ali samo kada je to izričito propisano
 - b) Neobvezno osiguranje u pogledu tražbina članova posade broda zbog smrti, tjelesne ozljede ili narušenja zdravlja

IZRAVNA TUŽBA PREMA OSIGURATELJU (*ACTIO DIRECTA*) - nastavak

- Obvezno osiguranje odgovornosti: pravo treće osobe prema osiguratelju je samostalno, pravna osnova je naknada štete, pravni položaj treće osobe prema osiguratelju je samostalan
- Neobvezno osiguranje odgovornosti: pravni položaj treće osobe prema osiguratelju nije samostalan, ona izvodi svoje pravo iz ugovora

IZRAVNA TUŽBA PREMA OSIGURATELJU (*ACTIO DIRECTA*) - nastavak

- Prema ZOO-u: i za obvezna i neobvezna osiguranja – kritika
- Kod obveznog osiguranja odgovornosti, u povodu direktne tužbe, osiguratelj ne može istaknuti tužitelju prigovore koje bi mogao istaknuti svojem osiguraniku
- Kod neobveznog može istaknuti prigovore:
 - a) Koje osiguranik može istaknuti trećoj osobi
 - b) Koje bi osiguratelj mogao istaknuti osiguraniku

OBVEZNO OSIGURANJE ODGOVORNOSTI U HRVATSKOM POMORSKOM PRAVU

■ Propisano:

- Međunarodnim ugovorima (konvencije i protokoli pomorskog prava)
- EU uredbe i direktive
- Domaće (interno) zakonodavstvo

OBVEZNO OSIGURANJE ODGOVORNOSTI U HRVATSKOM POMORSKOM PRAVU HRVATSKA KAO STRANKA MEĐUNARODNIH KONVENCIJA I PROTOKOLA

- ***Konvencija o građanskoj odgovornosti zbog onečišćenja uljima (CLC)***
- **Upisani vlanik broda koji prevozi više od 2000 tona ulja mora održavati na snazi osiguranje odgovornosti do propisanih granica**
- **Relativna kauzalna odgovornost**
- **Direktna tužba**
- **PZ, čl. 62.(1) i 820.**

OBVEZNO OSIGURANJE ODGOVORNOSTI U HRVATSKOM POMORSKOM PRAVU HRVATSKA KAO STRANKA MEĐUNARODNIH KONVENCIJA I PROTOKOLA

- *Međunarodna konvencija o građanskoj odgovornosti zbog onečišćenja brodskim gorivom, 2001*
- **Upisani vlasnik broda od 1000 tona i više mora održavati na snazi osiguranje odgovornosti do iznosa predviđenim Protokolom iz 1996. na Konvenciju o ograničenju odgovornosti za pomorske tražbine iz 1976.**
- **Relativna kauzalna odgovornost**
- **Direktna tužba**
- **PZ, čl. 62.(3,4); 823.a-823.f**

OBVEZNO OSIGURANJE ODGOVORNOSTI U HRVATSKOM POMORSKOM PRAVU HRVATSKA KAO STRANKA MEĐUNARODNIH KONVENCIJA I PROTOKOLA

- **Protokol iz 2002. na Atensku konvenciju (Atenska konvencija iz 2002.)**
- **Uredba EU No 392/2009 – Passenger Liability Regulation (PLR)**
- **Dvostupanjski sustav odgovornosti za STOP štetu koja je prouzročena pomorskom nezgodom (1. stupanj – relativni kauzalitet do 250 000 PPV po putniku i štetnom događaju; 2. stupanj – pretpostavljena krivnja do iznosa od 400 000 PPV (opt-out klauzula))**
- **Dokazana krivnja kao temelj odgovornosti za STOP štetu koja nije prouzročena pomorskom nezgodom**
- **Prijevoznik koji stvarno obavlja prijevoz mora održavati na snazi osiguranja do granica 1. stupnja objektivne odgovornosti (250 000 PPV po putniku i štetnom događaju)**

OBVEZNO OSIGURANJE ODGOVORNOSTI U HRVATSKOM POMORSKOM PRAVU

HRVATSKA KAO STRANKA MEĐUNARODNIH KONVENCIJA I PROTOKOLA

- *2006 IMO Rezerva i Smjernice za primjenu Atenske konvencije iz 2002.*
- Ograničenje odgovornosti i visine obveznog osiguranja za ratne rizike (max. 340 milijuna PPV po brodu ili 250 000 PPV po putniku i štetnom događaju, primjenjuje se niži od ta dva iznosa)
- Posebno osigurateljno pokriće za ratne i neratne rizike (RR: *Shoreline Passenger Solution, Bermuda + NRR: P&I klubovi*)
- EU PLR inkorporira odredbe Atenske konvencije iz 2002. i IMO Rezerve i Smjernica iz 2006. koje su prisilan izvor prava; primjenjuje se na međunarodne i neke nacionalne prijevoze
- Direktna tužba
- PZ, čl. 62.(5) i 615.a

OBVEZNO OSIGURANJE ODGOVORNOSTI U HRVATSKOM POMORSKOM PRAVU EU PRAVO

- *Direktiva Europskog parlamenta i vijeća broj 2009/20/EC od 23.4.2009. o osiguranju brodovlasnika za pomorske tražbine (Direktiva o osiguranju)*
- Vlasnici brodova tonaže 300 i više, koje viju zastavu EU/EEA države, moraju održavati na snazi osigurateljno pokriće odgovornosti za pomorske tražbine koje su navedene u Protokolu iz 1996. na LLMC iz 1976.
- PZ, čl. 62.(8); 747.a-747.d
- Osiguranje koje članovima pruža IG P&I klubova je prihvatljivo
- Oštećenik nema pravo na direktnu tužbu

OBVEZNO OSIGURANJE ODGOVORNOSTI U HRVATSKOM POMORSKOM PRAVU *HRVATSKI NACIONALNI PROPISI*

- *Podizanje i uklanjanje podrtina i drugih potonulih stvari*
- **Novela PZ iz 2013; Novo poglavlje (čl. 840.a-840.z)**
- **Inspirirano Nairobi konvencijom iz 2007.**
- **Relativna objektivna odgovornost vlasnika podrtine/potonule stvari**
- **Vlasnik broda tonaže 300 i više, upisan u hrvatski upisnik brodova mora održavati na snazi osiguranje za pokriće troškova lociranja, označavanja i uklanjanja podrtine (do iznosa iz Protokola iz 1996. na LLMC 1976)**
- **Potvrda o učlanjenju broda (*Certificate of Entry*) koju pružaju članovi IG P&I klubova prihvatljivo**
- **Strani brodovi tonaže 300 i više, koji ulaze u hrvatske unutarnje morske vode, moraju pružiti dokaz o postojanju ovog osigurateljnog pokrića (PZ, čl. 62.(7))**
- **Direktna tužba**

OBVEZNO OSIGURANJE ODGOVORNOSTI U HRVATSKOM POMORSKOM PRAVU *HRVATSKI NACIONALNI PROPISI*

- ***Repatrijacija (povratno putovanje) članova posade***
- ...brodar mora osigurati članu posade povratak u prebivalište... (PZ, čl.138)
- Brodar mora održavati na snazi osiguranje za pokriće troškova repatrijacije (PZ, čl. 139.a)
- Implementacija Konvencije o radu pomoraca iz 2006. (Hrvatska stranka)
- Osiguranje uobičajeno pružaju P&I klubovi
- Ne postoji pravo na direktnu tužbu

OBVEZNO OSIGURANJE ODGOVORNOSTI U HRVATSKOM POMORSKOM PRAVU *HRVATSKI NACIONALNI PROPISI*

- *Odgovornost poduzetnika nuklearnog broda*
- Relativna objektivna odgovornost do 100 milijuna PPV (ili više granice predviđene u propisima države zastave broda)
- Obvezno osiguranje odgovornosti do opisane granice
- PZ, čl. 824.-840.
- Direktna tužba

OBVEZNO OSIGURANJE ODGOVORNOSTI U HRVATSKOM POMORSKOM PRAVU HRVATSKI NACIONALNI PROPISI

- *Odgovornost vlasnika brodica i jahti prema trećim osobama*
- Propisi o temelju odgovornosti: ovisno o mjestu nastanka štetnog događaja i njegovoj prirodi, PZ, čl. 808.-810.)
- Obvezno osiguranje od odgovornosti propisano je Zakonom o obveznim osiguranjima u prometu (ZOOP, čl. 41.-42.)
- Vlasnik upisane brodice ili jahte sa snagom motora preko 15 kw mora održavati na snazi osiguranje od odgovornosti barem do iznosa od HRK 3,5 million (EUR 460,000) po štetnom događaju
- Obaveza postoji i u pogledu vlasnika stranih brodica i jahte koji ulaze u hrvatske teritorijalne vode
- Direktna tužba dopuštena (ZOOP, čl. 11.)

PRIMJER OBVEZNOG TRANSPORTNOG „NEPOMORSKOG” OSIGURANJA

- Montrealska konvencija 1999.

- Članak 50 - Osiguranje

Države Potpisnice će zahtijevati od prijevoznika odgovarajuće osiguranje za pokriće njihove odgovornosti prema ovoj Konvenciji. Država Potpisnica može zahtijevati od prijevoznika koji posluje na njezinom teritoriju da podastre dokaze o postojanju odgovarajućeg osiguranja za pokriće njegove odgovornosti prema ovoj Konvenciji. – Minimalne osigurane svote? Što je „odgovarajuće osiguranje”?

- Uredba (EZ) 785/2004 – uz „prijenos” odredbe iz MK propisuje i obvezno osiguranje za odgovornost prema trećim osobama, a za sve propisuje minimalne osigurane svote

- *Direktna tužba?*

- *Zakon o obveznim osiguranjima u prometu, čl., 2., st. 1., čl. 11., st. 1. i čl. 40.a-40.e*

OBVEZNO OSIGURANJE MEHANIZMI PRIMJENE

- **Direktna tužba**
- **Kontrola države upisa (licence) i države luke – zadržavanje u luci sukladno *Pariškom memorandumu o nadzoru države luke* (PZ, 167.-178.), Uredba 785/2004**
- **Propisane kazne (PZ, ZOOP)**
- **Brod (Zrakoplov) bez dokaza o obveznom osigurateljnom pokriću – nesposoban za plovidbu**
- ***Nema dokaza o osigurateljnom pokriću – nema mogućnosti brodarske djelatnosti***